СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 176. — Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 30. липня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 176. — Jersey City, N. J., Monday, July 30th, 1923. — THREE CENTS

ПРЕЗ. ГАРДИНГ ЗА СТВОРЕННЄМ ПЕРШОГО СТЕЙТУ НА АЛАСЦІ

СІЄТЛ, ВАШ., 27. липня. — Президент Гардинг вернувся нині сюди з подорожі по Аласці і виголосив промову на стадіюм стейтового університету, де зібралось 30,000 осіб.

У своїй промові президент сказав, що він на Аласці не найшов нічого злого, та що ся країна поступає вперед як слід.

Він заявив, що нема причини вкладати нагально великі гроші для скорого розвитку Аласки. Розвиток мусить іти пляново і поволі, з тим, що Аласки не слід визискувати, але розвивати її для Аласканців.

Він вказав на потребу облежень для використовування лісів на Аласці. Про її копальні угля сказав, що вони мусять виждати до нормального економічного розвитку країни. Правительство повинно тільки подбати, завважив він, щоби пособити використанню нафтових піль на Аласці.

Далі запримітив, що на Аласці треба нових доріг і розвитку хліборобства. Федеральне правительство, на його думку, повинно і надалі задержати посідання зелізниці на Аласці.

Вкінці заявив президент Гардинг, що південно-східну частину Аласки можна викроїти і зорганізувати її в окремий аласканський стейт. Там, казав він, живе 90% білого населення і ся частина країни найбільше розвинена. До кількох літ можна їй признати права стейту. Се, казав він, було би великою заохотою для Аласканців до дальної праці для розвитку їх краю. Решту території, казав треба оставити самим Аласканцям і будучині.

КОРАБЕЛЬ ГАРДИНГА НАЇХАВ НА ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ

ВАШИНГТОН, Д. К., 27. липня. — З корабля Гендерсон, яким вертається президент Гардинг з Аласки, прийшла іскрова депеша, яка повідомляє що сей параплав наїхав нині о 8-ій годині рано ізза великої мраки на воєнний корабель Зейлин.

Зейлин ушкоджений і тече. Страт в людях не було жадних.

Зейлин був одним з проти-торпедовців, які вислано на стрічу президентови.

Тепер другі кораблі везуть Зейлина до пристані.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНГ БУДЕ ГОВОРИТИ ДО 5,000,000 СЛУХАЧІВ

СЕН ФРЕНСИСКО, КАЛ., 27. липня. — У вівторок, дня 31-ого липня вечером, виголосить тут промову президент Гардинг.

Її рознесе радіо-стація і буде її слухати в Злучених Державах 3 до 5 міліонів осіб.

З причини ріжниці в часі на Сході будуть чути промову виголошену 31-ого липня — аж 1-ого серпня по опівночі.

ЛА ФОЛЕТ СТРАШИТЬ РЕПУБЛИКАНЦІВ ТРЕТЬОЮ ПАРТІЄЮ

ВАШИНГТОН, Д. К., 27. липня. — Провідник радикалів в републиканській партії сенатор Ла Фаллет заявив, що нарік повсане третя партія в Злучених Державах, якую републиканці вдруге видвигнуть кандидатуру Гардинга на президента.

СЕСТРІ ГАРДИНГА НЕ ВДАЛАСЯ ШТУКА

ВАШИНГТОН, Д. К., 26. липня. — Сестра президента Гардинга, пані Гебер Вото, просила суперінтендента будинку державного секретаряту у Вашингтоні, полковника Шеррилла, щоби дав дозвіл її приятелеви отворити там ресторан, але він не вволив її просьби, заявляючи, що правительство буде вести сей ресторан.

АМЕРИКАНСЬКЕ СУДНО ВТІКЛО РАЗОМ З БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ ҐВАРДІЄЮ

НОВМ, Аласка, 27. липня. — Сюди причалило мале американське торговельне судно Іскум, яке втікло з російських сибірських вод.

Іскум належить до Північної Торговельної Компанії з Такоми, Вам. До сибірських берегів поїхав був для торговлі, хотяй ані Америка ані московські большевики йому на се не позволяли.

Біля сибірського берега большевики приарештували Іскум і післали на нього свою військову ґврдію, але залога судна потому арештувала ту ґврдію, закувала її і втікла до Аласки.

ПОВІНЬ

КЕСПЕР, Вайовминґ, 25. липня. — Повінь залила значну околицю на захід і північний захід відсі аж до міста Термополіс.

Шкоди повені обчисляють на $1,500,000.

Місто Бунвил цілком залите водою. Зелізничі шляхи понищені. Страт в людях не було жадних.

ДЕРЖАВНІ ТОРГОВЛІ ГОРІВКОЮ В ПРОВІНЦІЇ МАНИТОБІ, В КАНАДІ

ВИННИПЕҐ, Ман., Канада, 26. липня. — Леґіслятура (сойм) провінції Манитоби ухвалив $600,000 на закупно алькоголю для державних склепів.

Тут сподіваються, що провінція Манитоба заробить річно $2,000,000 на горівці від самих Американців, що приїздять сюди з Шикаго й Минеаполис.

ХТО ДІСТАНЕ СПАДОК ПО ВІЛЛІ?

МЕКСИКО, столиця Мексика, 23. липня. — Мексиканці сподіються, що до спадку по убитому Віллі зголоситься богато осіб, між іншими шість женщин, з котрими Вілля був повінчався.

ОЙ ГОРЕ, ГОРЕ, ГОРЕ І БІДА З ПАПЕРОВИМИ МАРКАМИ!

НЮ ЙОРК, Н. Й., 27. липня. Нині продавано на тутешньому грошевому торзі німецькі паперові марки по 87 центів за міліон.

Се небувала ціна на „гроші" і найнизша в історії марки.

Перед війною за 4 німецькі марки куповано американського доляра, а один міліон німецьких марок коштував чверть міліона долярів. Але тепер се виглядає як мрія. ... ють вже німецькі паперові марки безвартісними і ніхто їх вже не купує ані не продає для бизнесу. Лише приватні особи купують, як хотять таки в марках післати своякам або приятелям в Німеччині.

Торговельний бизнес з Німеччиною з Америки і так вже з довшого часу ведеться долярами, а з европейських країв головно швайцарськими франками.

Німеччина підкопала свої паперові гроші постійним щораз то більшим додруковуванием і так великого вже засобу. В останніх часах вона друкувала по 2 триліони марок друкуючи самі тільки банкноти на високі суми. Одначе се була одинока рада для німецького скарбу, бо гроший потребував, а ніхто йому не хотів позичити. Та проте се була самовбийча зарада для самої марки, хотяй німецький скарб на сьому може і не стратив.

ДУДИКЕВИЧ ПОМЕР.

Звісний лідер галицьких кацапів і наємник бувшого царського уряду Володимир Дудикевич помер на вигнанню в Ташкенті (в Центральній Азії) дня 21-го червня 1922.

НОВА ПОШЕСТЬ НА УКРАЇНІ

За відомостями наркомздрава України — Донецький, Катеринославський, Харківський та Одеський губернії загрожує пошесть чорної віспи.

В МОСКВУ, В МОСКВУ!

„Комуніст" з 9. березня поміщує довгий лист про занепад харківського (б. ново-александрівського) сільсько-господарського та лісового інституту. Листа цього написали секретар ком'мячейки інститута Хвиля, предвиконбюро профсоюзу Соловйов, предстудком рабфака Зінченко, які м. и., зазначують ось що: „Професори, асистенти, доценти харківського (б. ново-александрівського) с.-г. інститута голодують, тікають у Москву, у трости, щоб хоч якнебудь забезпечити себе матеріяльно. Говорити про науководослідну працю не доводиться. Інститут стоїть перед загрозою: що не буде професорів.

„Студентам, як повітря, потрібна практика. Надходить весна, а ми не можемо роздобути якихнебудь 40 міліонів на мінімальні видатки для засівної кампанії. В нас немає досвідного поля, немає інвентаря, нема насіння, нема засобів для організації дітниці на час практики. Студентство з непевностю чекає весни".

...студентства варто додати хиба звістку про те, що Головпрофобр постановив зробити з харківського с.-г. інституту „всеукраїнську" с.-г. академію („Вісти" з 4. березня). Бучна постанова, що й казати — і блискуче виконання! (Нова Україна).

ВИВІЗ ХЛІБА З КРАЇНИ ОБХОПЛЕНОЇ ГОЛОДОМ.

„Вісти" з 8. III. подають, що Укрзовнішдержторг звернувся в бюро ліценцій по дозвіл вивозу за кордон у Гамбург на адресу Торгпреда 450.000 пуд. ячменю з Одеси й 4000 тон (240.000 п.) жита з Миколаїва, які почасти вже перевезено до Одеси та Миколаїва, почасти ще мають везти.

Макуху, сурогат, якого тепер так бракує населенню голодуючого півдня України, Укрзовнішдержторг також кваниться вивезти за кордон. На вивіз зібрано макухи до 20. лютого 767.000 пудів, що вивозитимуться також через Одесу та Миколаїв, для чого вже зафрахтовано кілька пароплавів. Поруч із тими відомостями про блискучі операції всяких Новаковських, Кальмановичів і т. п. „Вісти" з 7. березня скромненько подають: „У звязку (?) з весняною засівною кампанією в Миколаївському повіті бракує сіялок. У повіті є 34 відсотки господарств, що не мають коней і оброблятимуть землю лопатами. Участкові агрономи заявляють, що кількість засівного матеріялу, який дає держава, задовольнить лише 35% потреб повіту".

З ДІЯЛЬНОСТИ ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ.

15. III. ц. р. відбулось перше засідання пленума з новими делегатами від студентства, на якім перевибрали секретарів. Замісць Д-ра Харака і студ. Чернухи, котрі відмовилися від дальшого повнення обовязків, обрано студ. Чеховича і Роніса.

Таким чином в склад президії Чісько-Українського Комітету тепер входять: проф. Др. Бідло Ярослав — голова, проф. Д-р Колесса Олександар — м. голова (I), п. Григоріїв Никифор — м. голова (II), студент Роніс і Чехович — секретарі.

За вичерпаністю грошевих засобів. Комітет допомагає новим студентам тільки в надзвичайних випадках. Для вироблення проекту технічної реорганізації Комітету вибрано на цім же засіданні спеціяльну комісію.

НА ЗЕЛЕНОМУ КЛИНІ.

Харківські „Вісти" подають у ч. 59. зі слів д. Солода, який приїхав з Далекого Сходу у справах допомоги голодним що на Зеленому Клині тепер живе 1½ міліона людий. Українське селянство, що протягом останніх 30 літ переселювалось на Зелений Клин, через безземелля і злидні, тепер становить 85 відсотків усього европейського населення території колишньої Далеко-Східної Республики. Життє там досить важке бо природа переселенців обдурила й доводиться завзято з нею боротись. Це трохи змінило селянську вдачу, але назверха на Зеленому Клині цілком українські села: тіж хати, таж мова, тіж назви місцевостий: наприклад, Новий Київ, Нові Сорочинці, Новий Миргород і т. п.

ПРИМХИ ГРОМУ.

Канадійський Укр. Голос пише: До нас дійшли відомости про два жарти, які устроїв собі грім в околиці на північ від Винипеґу. На жаль, оба ті жарти потягнули за собою втрату людського життя. В суботу 7. липня йшла громадка хлопців дорогою недалеко міста Ґімлі. Серед громадки ішов хлопець на імя Джума. І в того хлопця вдарив ґрім та вбив його, а других хлопців кругом "его звалив з ніг.

Таксамо від грому втратила життє дівчина Гурняк коло Фрейзервуд. Коли зачав падати дощ, вона вхопила миску і зачала підставляти її в місце, де вода капала через дах у старій соломою покритій хаті. Якраз тоді вдарив грім в хату, розірвав причілок і вбив дівчину. Однак хата від грому не запалилась. Обоє погибші від грому були знакомі і навіть були разом відфотографовані.

ЛІКВІДАЦІЯ СУДУ У ВОЙНИЛОВІ.

З днем 30. вересня ц. р. суд повітовий у Войнилові буде скасований, а громади, які належали до того округа, будуть приділені до повітового суду в Калуши.

ФРАНЦІЯ МАЄ ПЛЯН ДЛЯ СПЛАТИ ВОЄННОГО ДОВГУ АМЕРИЦІ

ПАРИЖ, 27. липня. — В тутешніх урядових кругах заявляють, що французьке правительство тепер розглядає плян, як сплачувати воєнний довг Злученим Державам.

Французькі урядовці кажуть, що вони все думали про сплату довгів Америці, оскільки вона домагалась би сплати, але все ту сплату звязували зі сплатою німецьких „воєнних відшкодовань" Франції, а також і другим аліянтам.

Тепер французьке правительство виготовляє плян сплачування довгу Америці з якоїсь частини „воєнного відшкодовання", яке одержить від Німеччини.

З уваги, що Англія хоче теж стягнути з Німеччини бодай частину на довг, який платить Америці, Франція хоче свій плян представити також і Англії, а вкінці теж й Італії, яка також винна Америці показну суму з часу світової війни.

Ріжниця між пляном Франції й Англії ся, що Франція хоче частину німецького „воєнного відшкодовання" вжити на сплачуванне довгу Америці, а Англія хоче вжити все „воєнне відшкодованнє" на частину сплати свого довгу Америці.

Французький плян сплати обчислений на довший період аніж англійський.

ХОТЯТЬ ДАТИ РОБОТУ БЕЗРОБІТНИМ В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 26. липня. — Промислова група в палаті громад англійського парляменту вислала лист до англійського премієра Стенлі Болдвина, в якому домагаються, щоби правительство постаралось о прилюдні роботи для безробітних.

Ся ґрупа радить, щоби ужити 50,000,000 фунтів стерлінгів ($250,000,000) на нові зелізниці й електрифікацію краю.

Вона заявляє, що хотяйби і позичено сі гроші, то ліпше платити процент від них аніж помагати безробітним і пособляти деморалізаційному впливови безробіття.

Тепер має бути безробітних в Англії 1,500,000.

АНГЛІЯ ПІДПИСУЄ ТОРГОВЕЛЬНІ ДОГОВОРИ

ЛОНДОН, 26. липня. — Велика Британія підписала 7 нових торговельних договорів: з Естанією, Румунією, Чехо-Словаччиною, Латвією, Литвою, Естонією й Афаністаном.

АНГЛІЯ БУДУЄ ВЕЛИКІ ВОЗДУХОПЛАВИ

ЛОНДОН, 26. липня. — Британський міністер воздухоплавства сер Оемюел Горн заявив нині в палаті громад, що правителство вибудує 6 найбільших у світі воздуховпавсв, які будуть літати що два тижні до Египту й Індії.

ФРАНЦІЯ ВІДКЛИКУЄ БЛЬОКАДУ РУРСЬКОЇ ГРАНИЦІ

ПАРИЖ, 26. липня. — Французька окупаційна влада в Рурщині відкликала бльокаду на границі Рурщини з рештою Німеччини, яку була проголосила 1-ого с. м.

ВЕЛИКИЙ ЗБІР ПШЕНИЦІ У ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 26. липня. — Неурядові обчислення подають, що сьогорічний збір пшениці у Франції буде виносити 8,600,000 тон.

МІСЬКА РАДА БЕРЛІНА БОЇТЬСЯ УЛИЧНИХ ЗАВОРУШЕНЬ

БЕРЛІН, 27. липня. — Сімох членів тутешньої міської ради звернулось до канцлера Куна з домаганием, щоби не допустив до комуністичних бунтів в місті.

Вони заявили, що комуністи грозять, що викличуть в місті бунт ізза недостачі поживи і грошей.

Се перший випадок, що берлінська міська рада звернулась до федерального правительства о поміч проти уличних бунтів.

ЗАПОВІДАЮТЬ НОВИЙ ПЕРЕВОРОТ В ГРЕЦІЇ

АТЕНИ, столиця Греції, 26. липня. — В Греції бояться знову нового політичного перевороту.

В армії і серед публики зростає републиканський рух. Теперішнє правительство імовірно уступить і король покличе нове, яке мати-ме більше довіре у загалу.

ОБЄДНАННЄ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В БОЛГАРІЇ

СОФІЯ, столиця Болгарії, 27. липня. — Болгарський премієр довів до порозуміння й обєднання три болгарські партії: народовців, лібералів і демократів. Спілка називається „народні сговор", або народній союз.

Всі ті три партії вибирають до управи союза по двох членів, а головою є премієр Занков.

Проти союза є маленька група лібералів, а також хлібороби і комуністи.

ЛЕВАЄТЕН БУВ У ВЕЛИКІЙ НЕБЕЗПЕЦІ В 1918 РОЦІ

ПАРИЖ, 27. липня. — Французький адмірал Де Гуї описує в газеті „Голюа" пригоду теперішнього американського пасажирського корабля Леваєтен в 1918 році.

Тоді американське правительство забрало німецький пароплав Фатерлянд, перезвало його на Леваєтен і возило ним військо до Франції.

Раз, коли Леваєтен віз 14,000 американського війська, серед океану стрінуло його 4 німецькі субмарини, котрі були готові до атаку на Леваєтен.

На пароплаві повстав переполох. Всі почали наряжатись в ратункові пояси і готовились до оборони гарматами, які були на покладі.

Але керманичі субмарин, які, як пізнійше виявилось, були недосвідні і вперве кермували ними, замісць вдарити відразу, дали приказ наперед зануритись, а відтак стріляти торпедами. Завдяки сьому Леваєтен, який гнав 20 миль на годину, вспів утечи. Жадна з торпед не вспіла його влучити.

"SVOBODA" [illegible]
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays.
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи" 498 Montgomery. Кан. У. Н. Союза 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЩО Є НАЙВАЖНІЙШОЮ СПРАВОЮ НА МІТИНҐАХ?

На мітінґах відділів У. Н. Союза повинна бути одна справа все найважнійшою.

Се справа приєднання для відділу і для У. Н. Союза НОВИХ членів.

Сю справу повинні на кождому мітинґу підносити урядники або поодинокі члени.

Слід уже спитатись усіх присутних, хто і кілько приєднав нових членів.

При замкненню мітинґу уряд відділу повинен все сказати членам, чи їх громада побільшилась сим разом, чи ні. Як побільшилась, так треба дбати, щоб і на другий раз було так, а як ні, так, щоб було інакше.

Як так усі наші відділи віднині дбати-муть про себе і про весь Український Народній Союз, то пено, що на слідуючій конвенції весною 1925 року будуть могти виказатись великим успіхом.

Другий Всеукраїнський Конґрес Обєднання Українських Орґанізацій в Америці.

Рішенням Президії Обєднання є дня 17. липня с. р. другий Всеукраїнський Конґрес відбудеться В ДНЯХ 25-ого і 26-ого ЖОВТНЯ, 1923, В ФИЛАДЕЛФІЇ, ПА.

Право висилати делеґата мають всі відділи орґанізацій, які приняли статут Обєднання, а також місцеві Комітети.

Кождий делеґат мусить мати повновласть, виставлену товариством, із зазначеннем, скільки членів є в даному товаристві.

Хотячи приступити до дальшої праці, американсько-українська еміґрація мусить заняти своє становище до всіх біжучих питань, які виринули після рішення з 14-ого марта с. р. і намітити провідну лінію в нашій дальшій праці.

Треба обговорити не тільки політичне положення всіх українських земель, наше відношенне до старого краю, його політичних партій, уряду, політичних та економічних інституцій, але теж поглянути й на себе тут в Америці та зробити підрахунок наших сил.

Бо як дотепер більшість наших земляків уважалась тут в Америці лиш еміґрантами, так тепер вони стають горожанами сього краю, а після цего й наша праця мусить приняти інші форми.

Треба обговорити дотеперішню працю, її недостачі, та намітити ті форми, в яких мало би проявитись українське життє в Америці.

Тому потрібна співпраця всіх українських творчих сил. Намітивши плян праці на весь рік, слід присупити негайно до його виконання.

Накликуємо старий край та европейську еміґрацію до створення одноцільного фронту, так даймож примір самі і приступім перші до позитивної праці над собою.

Точний порядок нарад буде проголошений в часописях.

ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

ПОЛТАВСЬКА РІЧНИЦЯ.

Українські студенти в Берліні установили добрий звичай що-року урочисто обходили день полтавської битви й „незлим, тихим словом" згадувати память тих героїв, що полягли в тій битві за українську свободу.

Сьогорішні обходини того дня випали особливо урочисто. У ненеличкій салі „Української Громади" на запрошенне Спілки Студентів Українців зібрались вечером 10. липня студенти й представники старшого громадянства. Перед портретом гетьмана Івана Мазепи, прикрашеним живими квітами, проф. Богдан Лепкий у простих, але зворушуючих словах яскраво змалював обставини, в яких відогралась полтавська битва. Потім проф. С. Томашівський прочитав свій останній виклад з історії України (виклади відбуваються в рамцях курсів українознавства), зупинившись з особливою докладністю на траґедії з дня 27. червня, 1709 року. Вечір закінчився рефератом студента Оляничина про ту історичну науку, яку українське сусплільство, а передовсім українська молодь, повинні для себе виснувати з полтавської баталії та нещасливого висліду акції Мазепи.

На святі в часі інших гостей був присутний нащадок того гетьмана Івана Скоропадського, що в часі Полтавської битви стояв на чолі українських полків по боці московського царя Петро й тим допоміг розбити Карла XII та Мазепу нащадка в часі його панування над Україною (1918 р.) була мало чим мудрійша від політики його далекого предка перед 200 роками. Очевидна річ, що цього звязку ніхто з промовців не підкреслив, бо не випадало ображати почесного гостя, який до тогож начеб-то й щиро кається в своїх минулих помилках ... Але дехто мимоволі думав над цею фатальною ролею роду Скоропадських в українській історії.

На загал вечір пройшов настроєво за урочисто. Не завадило б і иншим нашим громадам пійти за добрим прикладом берлінських студентів і зробити день Полтавської річниці щорічним днем національної самокритики.

Р.

ВСЕСВІТНІЙ СТУДЕНТСЬКИЙ КОНҐРЕС

Українські студенти на Всесвітнім Студентськім Конґресі в Будапешті — Параді.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Літо — пора всяких міжнародних конґресів, зїздів і конференцій. Хоч нинішнє літо й здорово підвело наших европейців, наступивши що-йно тепер, на початку липня, і то невідомо, чи надовго, — проте доброго „конґресового" звичаю додержано й нині. Вже відбулись міжнародні конґреси соціялістичний (Гамбурґ), жіночий (Рим), товариств Ліґи Націй (Відень), хліборобських орґанізацій (Париж), а в днях 14—24 червня відбувся на Угорщині й Всесвітний Студентський Конґрес.

На останнім з цих конґресів участь українського елементу й чисельно, й по якости була досить видатною. Українська студентська ділеґація на конґресі складалася з пяти. осіб То були др. Михайло Мельник і студ. Тютюник із Праги, Петро Кожевників з Берліну, студ. Лупашко з Варшави й студ. Бачинський (Відень.

Конґрес був скликаний орґанізацією „Европейська студентська поміч", яка вже богато добра зробила, робить і ще напевне буде робити. Ця орґанізація не переслідує ніяких політичних, релігійних чи инших спеціяльних завдань. Вона тільки помагає студінтам, як **таким**, щоб вони мали змогу закінчити студії з найменшою затратою сил на боротьбу за шматок хліба й за дах над головою.

На конґресі були заступлені **тридцять три нації** зі всіх кінців світу. Нашій делеґації на початку довелось пережити кілька прикрих хвилин, бо невідомо було, чи її визнають, як окреме національне заступництво. З певних кругів було висунуто проєкт злучити делеґації українську. московську, грузинську та жидівську в одну спільну „екстериторіяльну" делеґацію. Але цей проєкт істнував ні довше одного дня. Німецька делеґація, яка взагалі відограла на конґресі дуже велику ролю, першою заявила, що студентство має до діла з націями, а не з територіями та державами. До цеї думки приєднались також де-які инші делеґації, і вже на початку ділових нарад конґресу українська делеґація користувалась повним визнанням, як правна заступниця українського студентства.

Урочисте відкриття конґресу відбулось у мадярській столиці Будапішті, а на слідуючий день всі участники конґресу приїхали до міста Параду, де відбулись усі ділові засідання. Вже на першім з тих засідань українська делеґація внесла, що вона хоче мати доклад і дискусію над становищем студентства на Україні. Це було де-якою несподіванкою для конґресу, бо про Україну та Росію мала говорити одна пані-чужинка з президії. Але конґрес приняв внесенне нашої делеґації, й коли та пані потім говорила про становище студентів у Росії, то про Україну вже не згадувала, полишивши це нашій делеґації.

Коли почались доклади ріжних національних делеґацій, то майже кожда чомусь старалась підкреслити, що на її батьківщині українські студенти дістають найбільшу поміч. Звідки появилась така симпатія да Українців — невідомо, але делеґації юґославянська, польська й навіть французька спеціяльно піднесли, що вони дуже прихильно ставляться до „українських товаришів" і всіма силами їм помагають...

Стільки правди було в тих запевненнях, особливо з польської делеґації, це вияснилось дня 18. червня, коли наша делеґація виступила зі своїм докладом. Вже перед тим члени конґресової президії все допитувались у наших делеґатів, якого змісту буде їх доклад. Річ у тім, що конґрес як вогню боявся „політики", а з попередніх виступів наших студентів на міжнародніх зїздах і нарадах було відомо, що вони — хлопці бопові й раз-у-раз вносять у свої виступи оту страшну „політику". А тут ще хотілося уникнути прикростей для польської делеґації, бо й це конґрес знав, що наші студенти найбільше не люблять Поляків і при кождій нагоді раді їм залляти за шкіру сала...

Було очевидним, що президії хотілосяб наперед процензуровати український доклад, а вже потім допустити його до оголошення. Але наші делеґати заспокоїли президію, що нічого особливого в докладі не буде.

Нарешті дійшла черга й до українського докладу. Читав його докладник ЦЕСУС-а студ. Тютюник. Щоб справді не вносити „політики", докладчик лише згадав про **окупацію Західної України**, але не сказав. Всі, однак, догадались, у чім тут річ, і голова зборів звелів, щоб цей вираз не перекладався на анґлійську мову (наш доклад читався по німецьки, а потім перекладався). Не зважаючи на таку строгу цензуру, наш докладчик згадав і про львівський „тайний" університет, і про арештовання наших студентів і професорів і про инші докази польської „прихильности".

Політичний інцидент моло не спалахнув у тій хвилі, коли наш делеґат промовив слова: „Fremdenherrshaft in der West Ukraine". (чужинецьке панованне на Західній Україні). Голова польської делеґації ґраф Замойскі, хоч і все казав, що не розуміє німецької мови, при цих словах схопився з місця й попрохав президента не допускати до таких „образливих" виразів. Але дякуючи тактовности президента цей епізод не розрісся до розмірів великого інциденту.

Страх перід „недисциплінованостю" української делеґації виявився ще в однім дрібнім, але характеристичнім епізоді. Скористувавшись якоюсь нагодою, президент Гофман по прилюднім засіданню закинув нашій делеґації, що вона без дозволу президії роздає участникам конґресу якусь нецензуровану літературу. Під час перерви наші делеґати довели полохливому президентови, що то не є ніяка „нецензурована література", а саме той звіт української делеґації, що читався на попереднім засіданю. Президент був на стільки безстороннім, що на слідуючий день публично відкликав свою заяву з попереднього дня.

Паралельно з конґресом було влаштовано виставу, яка в образі й друкованім слові показувала життя й побут студентства ріжних національностей. Кождій національній делеґації було призначено певне місце для її вистави, але українські делеґати привезли стільки матеріялу, що українська вистава заняла вдвоє більше місця, ніж їй було призначено — і то частина матеріялу мусіла лишитись у валізках.

Фотоґрафії, діяграми та мапи української вистави дали повну картину поділу та орґанізації українського студентства на Західній Україні та на еміґрації. Окрімі образки давали понятте про життя українського студентства у Відні, Празі та Берліні. Делеґат з Польщі привіз богато виробів українських „таборових" студентів, а також до 60 образів, намальованих українськими учнями з краківської академії красних штук. Ще було на виставі 25 українських вишивок, які звертали на себе особливу увагу. Також були підібрані перші примірники всіх наших студентських журналів, які коли-небудь вийшли в світ. Нарешті, були образки з життя українського студентства в Київі, Харкові та Одесі — образки, потрясаючі вс воїй правдивости й траґічности.

Українська вистава випала найкраще й заняла перше місці серед инших національних відділів. Друге місце заняла вистава німецька, а трете — ческа.

Підчас конґресу одного вечора відбувся імпровізований концерт, на якім студенти кождої делеґації мали виступити зі своїми національними продукціями. Українська делеґація була зовсім до того не підготована, бо їхала на конґрес для праці, а не для співів. Але виручив віденський делеґат Бачинський, який півгосом проспівав якесь „сольо". І вийшло добре.

Окремі комісії, які працювали при конґресі, винесли цілу низку постанов, які потім і були затверджені загальними зборами. Між иншим, 4. комісія винесла дуже важну для наших студентів постанову, кого треба вважати еміґрантом. Отже після тої постанови еміґрантом уважається кождий студент, **у котрого на батьківщині воля є загрожена**, який наслідком того мусить студіювати закордоном і який не дістає з дому ніякої допомоги. Европейська студентська поміч повинна допомагати студентам-еміґрантам у першу чергу, і то не безпосередно, а через національні орґанізації тих студентів. **Для українського закордонного студентства це означає міжнародне визнанне їх орґанізації** (ЦЕСУС), через яку далі і йтиме чужа допомога.

Пята комісія розглядала справу студенток-жінок і складалася виключно з жінок. Наша делеґація у своїм складі жінок не мала, а тому безпосередної участи в працях цеї комісії брати не могла. Але український делеґат др. Мельник одвідав одно засіданне тої комісії й зложив заяву, що **серед українського студентства жіночого питання не істнує**, бо товаришки-студентки користуються однаковими правами як і студенти-мущини. Цю заяву комісія покрила однодушними оплесками.

Наші делеґати, що повернули з конґресу, з найбільшим узнанцем висловлюються про щиру гостинність, якої вони зазнали з боку мадярського зазнали з боку мадярського студентства, й про загальне добре відношенне з боку більшости національних делеґацій конґресу. Вони винесли враженнє, що студентство центральних держав і Східної Европи є дуже добре поінформоване про Україну та українські справи й що тут під цим оглядом неясностей вже ніяких нема. Що ж до західних (антантських) і заокеанських держав, то це поки-що для українського студентства — „хінський мур". Щоб розбити цей мур, українське студентство і в майбутнім не повинні пропускати ні одної міжнародної конференції, ні одного зїзду й ні одного конґресу, використовуючи кожду нагоду, щоб знайомити світ зі собою, зі своєю батьківщиною й зі своїм народом.

Берлін, 6. липня.

Радянин.

Українізація, на думку большевиків — се націоналізм. Так, а русифікація (московщенне) се інтернаціоналізм! В такому випадку найліпшими інтернаціоналістами були російські царі!...

СПРОСТОВАННЄ

В звіті народного податку від Вільних козаків міста Львова, Ню-Йорк, замісць А. Свита, В. Гнідів, Ю. Баджак, П. Вадорецький, має бути: А. Свитак, В. Гнадів, Ю. Буджак, П. Задорецький.

Обєднанне Укр. Орґанізацій.

Що видно з Харкова до Виннипеґу, а чого не видно?

Канадійська большевицька ґазета УРВісти пише в довжезній статті п. з. Хто зрадник, м. і. таке:

> На Україні зараз є тільки одно поневоленне: буржуазії без ріжниці націй. Всі школи — українські. Урядова мова — українська. Унівеситети — українські. Ані українаського слова, ані преси, ані нації ніхто не переслідує і не поневолює. Згідно з постановою XII Зїзду Комуністичної Партії, саме тепер проводиться успішна українізація всего того, що дотепер було або російське, або російсько-українське. Твориться теж орема чисто українська Червона Армія. Занотовано вже навіть кілька випадків сурової революційної кари над тими, що противилися українізації.

Так говорить большевицька ґазета в Канаді, далеко від України і фізично і духово.

Але інакше говорять самі-ж таки КОМУНІСТИ на Україні, отже близко большевицької „українізації".

На комуністичній партійній конференції в Харкові, в квітні с. р., говорив між іншими УКРАЇНСЬКИЙ КОМУНІСТ М. СКРИПНИК.

Він так говорив:

> Ми робимо мобілізації. Остання мобілізація взала в армію 60,000 УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН, ЯКИХ ПІСЛАНО В РОСІЮ. А на якій мові вони одержують освіту? Чи є серед них культурна робота на українській мові?! НЕМА. Армія лишилась і досі знаряддем русифікації українського населення і взагалі всього не російського населення. Нас тут на зїзді ТІЛЬКО 4½ УКРАЇНЦІВ. На Україні нема вистарчаючої скількости партійних діячів, котрі вміли-б говорити по українськи... Нам удалось було на Україні приєднати Українську Комуністичну Партію (боротьбістів), яка увійшла до нас в числі понад 4,000 членів. Скільки ми маємо тепер з тих боротьбістів? Тепер є їх на Україні ТІЛЬКИ 118, а решта або мусіла переїхати в Росію, а інші ші або виступали з нашої партії, а здебільша БУЛИ ВИКЛЮЧЕНІ З ПАРТІЇ з тої причини, що, як про них казали, у них збереглись націоналістичні пережитки. Так НАДІЛІ З ВЕЛИКОДЕРЖАВНИМ РОСІЙСЬКИМ ШОВІНІЗМОМ У НАС НІЯКОЇ БОРОТЬБИ НЕ БУЛО.

Другий КОМУНІСТ, МОСКАЛЬ З УКРАЇНИ, ЯКОВЛЕВ, так говорив на тому зїзді:

> В найважнійщих самостійних (значить, ніби то „українських") комісаріятах хиба не панує ТОЙСАМИЙ ВЕЛИКОДЕРЖАВНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ І ШОВІНІЗМУ, ХИБА НЕ ТОЙСАМИЙ СКЛАД БЮРОКРАТІЇ З РОСІЯН ТА ЗРОСІЙЩЕНИХ ЖИДІВ, ЯКІ ПОКАЗАЛИСЯ НАЙЗАВЗЯТІЙЩИМИ ПРОВІДНИКАМИ РОСІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПОНЕВОЛЕННЯ? Зїзд повинен сказати, що краще примусити 10 російських шовіністів навчитись мови тої країни, в якій вони живуть ніж одного селянина примусити перед совєтським чиновником ломати свою рідну мову.

Від Харкова до Виннипеґу, де друкуються Урвісти, є яких 7 тисяч миль, отже большевицькі поштуркачі не видять того російщення України, яке видять НЕ ПЛАТНІ комуністи в Харкові.

Але чому вони бачать на 7,000 миль не істнуючу на Україні „українізацію", якої теж НЕ ПЛАТНІ комуністи на Україні не бачать?

Хто відповість на се питанне?

Гадаємо, що кождий чесний і розумний чоловік.

НЕ ЖДІМ!

Громадяни і Громадянки: —

Трохи горячо, а у нас в Америці припиняється вся народня робота. Чи так повинно бути?

Ні! Бо в ляцьких тюрмах гинуть голодом сотки наших вязнів, які кличуть о поміч; інваліди не мають куска хліба; гинуть сироти; гине українська школа; мруть голодом тисячі людий на Україні; пропадає наша культура.

Чи ми справді вже так закаменіли, що не відчуваємо цеї страшної нужди і того горя?

Чи в нас немає крихітки почуття любови до рідного брата?

Браття і Сестри: — Кличемо до Вас: — Поможіть негайно нашим найнещаснійшим!

Сором спаде на нас, коли ми ситі й одіті, забудемо своїх братів!

Не ждім, лиш кождий хай зложить малу лепту, а успіх буде великий!

Чи Ви забули про бій?

Чи вже приспана у Вас жадоба пімсти?

Повстаньте зі сну! Зеднайтесь і дайте помічну руку своїм братам!

Чи не найдеться одна людина, в місці, де живуть Українці, щоб занялася збіркою?

Народній податок, жертви на інвалідів, сиріт, політичних вязнів, та інших, шліть негайно до Обєднання!

Не дайтесь баламутити ляцьким провокатором, а памятайте, що кожда безчинно нами страчена хвиля це одно життє нашого Стрільця!

Нарід на всіх українських землях жде нашої помочі!

До праці!

Обєднанне Українських Орґанізацій в Америці.

ОТАМАНЧИКИ НА УКРАЇНІ І В АМЕРИЦІ.

(Надіслана стаття).

Недавно один американський бизнесмен дав 100,000 долярів на це, щоб винайти плян, як було-б можливо завести лад на світі та погодити Европу.

Чи найдеться такий український бизнесмен, щоби дав хоч 50 долярів для Українця, котрий винайде спосіб, як погодити всіх українських отаманчиків? А певно, що його імя записала-б історія побіч наших найвизначнійших мужів.

Що таке отаманія та як вона повстала?

Після російської революції, українські жовніри голосились до українського війска. Та тоді сказано їм: „Ми демократична держава і війска не потребуємо". Так Стрільці розійшлись домів. Але коли большевики наступали на Україну, тоді українське правительство роздавало міліони карбованців і гривень ріжним „командирам", щоб вони орґанізували військові відділи для боротьби проти большевиків. І вони орґанізували. А зорґанізувавши якунебудь частину, вважали її своєю власностю і не хотіли підчинятись жадним приказам державної влади, коли не зроблено їх головними командантами. І з цього повстали на Україні отамани й отаманчики. Тоді і таке говорено: „В нас на Україні є 32 боги а найвисший бог є Симон Петлюра".

Кождий повстанчий отаман називав себе головним отаманом так як і Петлюра. Ріжниця мала бути лиш та, що малі отамани підписувались скорочено гол. ота., а Петлюра повним іменем — головний отаман. Коли когонебудь з тих командатів скинули з посади, то для нього не було низшого місця на Україні і він або робив повстанне проти держави, або виїздив заграницю.

Але чи се було тільки на Україні?

На превелику радість українська душа такасама і в американському воздусі. І тут маємо своїх отаманчиків, які ніяк не можуть погодитися з працею рядовика, а тужать все за отаманією і хорують на народніх пророків.

Недавно відкрили в Америці пророків, які предвиділи упадок української державности ще з початком війни в 1914 році. А вважаючи, що наслідком цього не буде там жадних отаманських посад, вони замісць вступити до українського війска, виїхали поспішним поїздом... заграницю. А коли повстала справжня українська армія (не австрійська), вони по геройськи обстоювали права українського народу, але тільки... в Филаделфії під дзвоном.

Та на тому не конець.

1920 року великий дипльомат приїхав до Европи (правда, трохи запізно) і мав великий „спіч" від українського війска на Чехо-Словаччині на тему: „Які то Українці дурні політики". „От коби то його поставили, він за ніч збудував би цілу Україну від Сяну по Кавказ.

Дивилися Стрільці на того „Гамерикана" тай думали: „От коби такий був прийшов до нас на Україну, були-б ми мали мудрого чоловіка, а так що? Спізнився цілих два роки і замісць на Україну приїхав на Чехо-Словаччину".

Чого-ж ознакою такі „пророцтва"?

Це признака тої хоробливої отаманії, яка проявлялась на Україні, а яка є випливом нашої малокультурности і малої національної карности.

Маючи можність працювати і показати свої здібности в краю вчас війни, ті пророки просиділи той час спокійненько по українських амбасадах, а після бою беруться до критики тих, що працювали так як уміли. Ті-самі герої, які вчас війни не дали нічого українському народови, беруться тепер його направляти і давати йому свої вказівки.

Німецький нарід уважав і уважає дезертирами тих, які мали можність вступити до війска вчас війни, а цего не зробили. А у нас такі хочуть бути народніми пророками! Чи це не іронія?

Критика добра і мусить бути. Але є певні річи, які можуть критикувати лиш певні люди. Примїром **дезертир з бою не сміє критикувати армії.** Це повинен розуміти кождий чоловік розумний.

А як називати людину, яка мала нагоду працювати а не працювала хиба лиш тому, що не зроблено її отаманом? Культурні народи називають їх ріжними словами, як киринники, дезертири, боягузи, лінюхи і т. п., і яко для народнього орґанізму і життя шкідливих, відсувають на бік.

Коли тепер в Америці кидається клич злуки всіх українських творчих сил для дальшої праці, ті отаманчуки виступають з пророцтвами і замісць праці дають гнилу купу паперу і гарних фраз. Цікаво лиш, як прийме це американська суспільність! Бо край звик вже дивитись не на слова, а на працю, а демоґоґам і киринникам показує все належне їм місце... за дверми.

Велика є правда на світі: „Коли хочеш вчити другого, навчись передше самий!"

І коли наші отаманчики хочуть давати народови науку, повинні були перебути з тим народом хоч частину його визвольної боротьби. Бо як тоді нарід не видів їх помочі ні ради, так обійдеться без неї і тепер. Бо життє йде, а отаманчики приходили все пізно зі своєю радою...

Филаделфія, Па., 24. липня, 1923.

Др. Володимир Галан.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

СІЧОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ.

1. Ще в справі **виграшки радіо-апарату** повідомляємо всіх інтересованих, що виграшка відбулась в середу, 25. с. м. як було оголошено в „Свободі".

Щасливим числом при тягненню жереба було число 42 що знаходиться у п. Василя Цільника, господаря Українського Нар. Дому. Пан В. Цільник за 50 центів виграв радіо-апарат вартости 49 долярів.

Всіх виграшкових карток спродано сто. Заплачено за слухачки і лямпу до апарату 10 дол., а решту грошей в сумі 40 дол. призначено на боевий фонд місцевої Січи.

Всім покупцям карток щире спасибі.

2. Повідомляється всіх Січовиків, що **чверть-річні збори Січи відбудуться в середу 1-го серпня** (August) в салі ч. 3 Укр. Нар. Дому, точно о 8-мій вечер.

Хто з Січовиків без подання причини на зборах не явиться, буде покараний після січових правил.

На зборах будемо принимати в члени нових охотників, тому в кого є охота носити стрілецький однострій і йти слідами тих що полягли на полі слави, нехай негайно зголоситься на зборах. 176

ЗА СТАРШИНУ СІЧИ ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО В НЮ ЙОРКУ:

П. Задорецький, кошовий; **М. Воробець,** сотенний; **М. Фенчинський,** рахунковий; четарі: **Ів. Гриник, М. Максимович, Ів. Лоєвич, В. Маланяк.**

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ПРАЩАННЄ ПІЛСУДСЬКОГО У ВАРШАВІ.

Дня 3-ього липня с. р. вечером відбувся в т. зв. малиновій салі варшавської гостинниці „Брістоль" пращальний бенкет в честь Пілсудського, який оце відсунувся від публичного життя. В бенкеті приняло участь понад 200 осіб з кругів приятелів і політичних однодумців Пілсудського. По кількох пращальних промовах забрав голос Пілсудський, який у своїй обширній промові, сказав під адресою своїх земляків богато такого, що й для нас може мати спеціяльний інтерес.

Обговоривши історію повстання нової Польщі, в якої початках прийшлось Пілсудському відіграти ролю **диктатора,** що „видавав загально слухані едикти, прикази яких слухали з охотою чи без неї, але були виконувані", Пілсудський перейшов до обговорення причин, які примусили його до уступлення. „Нова Польща — говорив Пілсудський — слушно чи неслушно, при своїм першім кроці утворила свій власний символ в постаті чоловіка убраного в сірий, доволі обшарпаний однострій, заплямлений в маґдебурській тюрмі".

„Польща, самі Поляки це говорили, **стоїть знархією. Польща** це **приватац Польща** це є — **зла воля. Польща** це є — **анархія. І коли ми, впавши, мали симпатії, то пошани не мали ніколи.** Не довіре, а ненависть викликували вани і відсіля походить ця охота накидування нам опікунів, визначених **для народу анархії,** народу, який довів себе приватою до упадку".

Тут оповідає Пілсудський про шляхи, якими дійшов до найвищих почестий в державі. Вибрано його „Начальником народу". „Почесть, однозгідне довіря висловлені мені, викликали в моїй памяти давні прокляті спомини давних бездарних соймів, які кричали за однозгідностю, а тої однозгідности не осягали, бо один чоловік зі сваволі, **один платний шпіон** з душею повною бруду **міг припинити працю держави"...**

„Де ті спомини, де посли і достойники на чужому удержанню, с чужих кишенях, в чужих руках, що мов гадє повзали перед чужинцями, а так паношились у себе „дома!"

Пілсудському здавалось тоді, що все те належить в Польщі до минувшини. Але від того часу історія починає мінятись.

„Поставлено мене так високо, як нікого ніколи не ставлено; поставлено мене так, щоб я кидав на всіх тінь, сам один стоючи в світлі".

„Була тінь, яка бігла коло мене, то випереджувала мене, то оставала позаду. Тіний таких було безліч, ті тіни окружали мене заєдно, невідступно".

„Заплюваний і огидний карл на кривих ніжках, виплюваючий свою брудну душу, оплюваючий мене звідусіль, не жаліючи нічого, що пожаліти потреба — родини, взаємин, близких до мене людий, наступаючий мені на пяти, перекривлюючи кожду мою думку, — той огидний карл повз за мною як невідлучний друг, прибраний в хоругвки ріжних красок, то чужої то своєї держави, викрикуючий фрази, видумуючий якісь нечувані історії, той карл був моєю тінею, невідступним товаришем моєї долі і недолі, побіди і пораження. Не думайте панове, що це є тільки метафора, я цитую лиш кілька фактів, таких страшних, диких, що важко зрозуміти, з якої бочки нечистотии треба заразити собі уяву, щоби видумати такі речі.

„Репрезентант народу, вибраний усіми, репрезентуючий усіх — **краде!** Збирається соймова комісія, щоби шукати вкраденне тим репрезентантом королівських інсіґній. Чи панове можете подумати щось більш образливого, щось більш опльованого? Чи можна мати такого репрезентанта! **Наш репрезентант — злодій!** Наш презинтант зраджує край, переговорює з ворогом. **Начальний вожд, який веде війну, є зрадником!** Чи були спроби потягнення його до відповідальности? Не було! Тут ходило тільки о те, щоб оплюгавити.

Огиндий карл, що валявся в рідному багні! Битий по щоці кождим із заборців, **продаваний з рук до рук, платний!** Оце ті, що хочуть **понижити** до свого рівня усе, що було піднесене".

„Була це праця т. зв. народова, праця т. зв. патріотична".

„Шаную мою історію, шаную її для себе, для моїх дітий. Шаную, для усіх майбутніх істориків, які-б мені теж наплювали в облича, оклиб я працював разом з тими огидними карлами".

„Першого президента Польщі убито після уличних авантур, які обнижують вартість репрезентаційної праці; убито тимисамими людьми, які колись, у відношенню до першого репрезентанта, вибраного вільним актом, виявили стільки бруду і низкої ненависти. Мої панове! Я є жовнір. Жовнір буває покликаний до тяжких обовязків, нераз суперечних його совісти, його думкам і почуванням. **Коли я на хвилину поумдав, що я, яко жовнір маю боронити тих панів, я завагався. А раз завагавшись, я прийшов до переконання, що не зможу бути жовніром".**

„У нас — вожд має йти в болото і тільки тоді, коли він напється того болота доволі, він може бути гідним — Польщі".

„Не обжаловую нікого — я не є прокуратором ані судею — шукаю тільки правди".

І зустрінувшись з тою страшною правдою, Пілсудський бачив себе примушеним уступити.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

ДРУГИЙ ТОМ.

(22)

Між тим він знайшов контесу в добрім настрою. Вона була привітна, схвильована, сміялась і приняла приходячого екзальтовано. Ці колихання настрою не здивували пана Магока. Він був призвичаєний, що контеса одного дня була подражнена, а другого дня пересадно привітна.

„Я просторожив цю ніч тут," промовив священик, ідучи просто до мети.

„О! дякую, тисячу разів дякую за це всечесний пане. Ви прогнали примарів замку вже самою своєю присутністю. Цю ніч там долі не було жадного галасу."

„Жадного галасу там долі?" запитав священик, встаючи здивовано з свого сидіння. „Цю ніч ви нічого не чули, контеса?"

„Біблійний спокій і аркадський мир панували в цім домі вгорі і долі."

„Ну, це був не сон і коли треба лише синців збитої шкіри на локтях, то я можу служити і цими свідками, не числячи паламаря, якого тепер ще трусить пропасниця; ніколи ще н ебуло такого безбожного пекольного галасу, як сьогодня в ночи, в гробовцю замку. — Я був особисто долі, де я стрінув злого духа і був перешкоджений в боротьбі з ним моїм дурним паламарем. Я прийшов тепер лише сказати вам, що моя наука не йде далі. Цей замок проклятий і я, контеса, не можу вам порадити нічого иньшого, як опустити чим скорше цей замок і їхати до міста, куди примари не підуть за вами слідом.

Контеса поклала кінець середнього пальця своєї лівої руки на свої груди і промовила з гордою гідністю: „Мушу я полишити цей замок, бо духи моїх предків встають що ночи в нім? А! тоді ви мене зле знаєте. еЦ є лише одною могутньою причиною більше для мене лишатися тут. В цім домі де я схожуся з моїми предками, які мене знають, до мене говорять, роблять мені честь відвідувати мене і запрошувати до себе — тут я не повинна лишатися? Це є якраз головною принадою мого побуту в Бондаварі. Присутність духів моїх предків є pretium affectionis, яка збільшує в сто разів вартість цього замку."

Пан Магок хтів відповісти на це: коли ви маєте охоту лишатися тут, про мене — я тут не лишуся, шукайте собі иньшого сповідника! — Але йому спало на думку щось иньше.

„Скажіть мені контеса, як то трапилось, що ви, стоючи з деякими примарами в такім інтимнім звязку, якраз минулої ночі не чули нічого з цього відмівського шабашу?"

На це питанне на білім обличчю контеси зявились дві круглі червоні плями і вона в замішанню спустила очі.

Але священик тримав все на ній свій гострий погляд, і вона не могла ухилитися від нього. Дама станула повільно на коліна і бючи рукою в груди, прошепотіла: „Pater peccavi". Є щось, чого я вам ніколи не казала на сповіді і що давно тяжить на моїй совісти."

„Що це може бути?"

„О, я боюся!"

„Не бійся нічого, моя доню!" промовив священик елейно; „Бог вибачить."

„Цьому я вірю; але я боюся, що ви — мене висмієте."

„А!" священик впав при цім дивнім вислові назад в крісло.

Контеса піднялась з колін і поспішно пішла до свого стола до писання. Вона відкрила одну таємну шуфляду і вийняла звідти альбум. Це була роскішна книга, з окладинками з слонової кости в золотій, емальованій оправі і з такимиж застібками.

„Перегляньте цей альбум."

Священик відкрив застіб, підняв окладинку і побачив збір фотоґрафічних портретів, який буває в кождім прийомнім сальоні на столі.

Священик не міг знайти нічого дивного в ціх портретах. Це порядні славнозвісні особи, великі державні мужі, поети, актори, яких цікаво пізнати; але жадної скандальної особи між ними. Кидалась у вічи хіба та обставина, що всі портрети в цім альбомі мали голені обличчя. Священик знайшов між ними богато знайомих — Ліста, Немені, акторів Лендвая, Сердагелі і иньших, які також як закордонні великі люде не носили ані вусів ані бороди.

І ще одно помітив священик; а саме, що на деяких сторінках замість портрета в раму було всунуто кусник чорного фльору. Це вже обставина, яка наводила на думки.

„Це справді дуже інтересна коллекція," промовив священик, переглядаючи альбум, „але що це все властиво має значити?"

„В цім я сповідаюся перед Вами," прошепотіла контеса в ухо священику.

„Цей альбум є збір моїх дурниць і гріхів. Один віденський торговець річами мистецтва має від мене доручення присилати мені негайно кожду нову фотоґрафію мущин з голеними обличчями. Я шукаю між ними мій ідеал. Я шукаю вже богато років. Інколи я вже гадаю, що знайшла його. Якийсь портрет пориває мою душу; я називаю мущину представленого на нім моїм нареченим, я кладу портрет передо мною і мрію годинами. Я гадаю, що я розмовляю з ним. Ми говоримо одно одному чудові річи, солодкі компліменти, і ці мрії наповнюють моє серце роскішним упоєнням. Це дурниця; але щось шепоче мені, що це також і гріх. Я досі не могла рішитися, чи я маю сказати про це на сповіді, як про гріх, чи промовчати як дурницю. Яка ваша думка про це духовний отче?"

Отець Магок не знав, що він має сказати. В святих книгах говориться правда десь про „поповнення гріху поглядом", але про фотоґрафію там не згадано жадним словом. Про це мав би рішати собор.

„Говори далі моя доню."

І контеса сповідалась далі.

„І коли я довго мрію перед таким портретом, то я примушую представленого на нім зявитися мені у сні. Вимріяна постать виринає звичайно як небесна поява, ми ідемо разом рука об руку, осяяні надземним світлом, над полями і нивами, де кождий листок кидає прозору тінь і де ми буваємо щасливі і молоді."

Вона заплакала.

„Є це гріх?"

Пан Магок зітхнув вільнійше. Він знайшов назвиско цього рідкого гріха.

„Це чарівництво."

Але яку покуту повинен він вигадати за це?

„Я також гадаю так," поспішно додала контеса, „і за ці чарівницькі візії я покутую тим, що я палю в комині портрет того мущини, який зявився мені у сні і запинаю порожнє місце в альбумі кусником фльору."

Отже тому багато сторінок альбуму виповнені фльором.

Пан Магок знайшов, що цей рід кари вибраний добре. Жертва огня! Хоч в святім письмі приписано козеня, але фотоґрафія надається також.

Тойделінда казала далі: „В часі цих візій я лежу в глибокім сні; моя душа є вже не на землі, а на небі, жадне земне почуття не вяже більше мене з цим світом, я прояснений дух. Тому я не чую жадного галасу, який шумить в низу, навіть найбільшого."

„Отже тому ти не чула також цю ніч цього примарного галасу, бо ти мандрувала в другім світі твого мрійного життя."

„Confiteor", прошепотіла дама схиляючи обличчя.

Ну це гарний замок, подумав собі пан Магок. Предки встають по своїй смерти, щоб слухати месси і пиячити, а внучка ще за життя відвідує небо.- Вони можуть робити, що їм подобається, бо вониж шляхетні. А бідна людина не сміє навіть і думати про такі екстраваґантні річи. Що має почати з ними от такий собі бідний сільський піп, перед яким сповідаються люде в грубих свитах в щоденних гріхах! — в такій складній справі священик бажав собі, щоб якийсь міцнійший, ніж він, ґеній розсудив справу; він не міг доступитися ані до колобродячих ані до зваблививих духів контеси. Перші примусили його тікати, а других він не може осягти. Найкраще буде дати цій річи спокій.

„Моя доню, покута, яку ти наклала на себе за візії, межуючі з чарівництвом, цілком правильна і добре вибрана. Спалила ти вже також фотоґрафію чарівницької постатті, яка зявилась тобі останнього разу?"

„Ні" відповіла контеса.

„А чому ні" запитав священик, радий знайти вину, яка була варта відпущення.

„Мені неможливо кинути цей портрет в огонь."

„Чомуж це неможливо?"

Замість відповіди контеса відкрила закритий лист альбума і показала, що було під покриттям.

„А!" скрикнув священик, побачивши портрет, який він зараз пізнав.

„Це абат Самуель, голова безіменного, або краще сказати многоіменного ордену.

„Мій комісіонер має доручення," промовила контеса, „посилати мені фотоґрафії всіх гожих мущин з голеними обличчями; невідаючи він поповнив гріх і прислав мені портрет також посвяченої духовної особи. Цей гріх є моя вина."

„І в твоїм сні мандрувала ти також рука об руку з ним в райських країнах?"

„Mea culpa!" простогнала контеса, кладучи руки на груди.

Священику спала спасенна думка.

„Це небо дало тобі, що ти не кинула цього портрету як иньших в огонь; бо нерез цей ти знайшла ліки для хороби твоєї душі. Це діло проведіння, що цей портрет заблукав до тебе; бо по пустих світських мріях ти знайшла справжній ідеал, під провоом ядкого ти можеш осягти спасіння також на цім світі; його високий характер і помазане чоло може очистити твоє серце від шляків земних почуть і попровадити тебе вже не в сні, але справді, в щасливі країни ясної побожности; — цей чоловік має досить сили ухда вигнати звідси всі примарні постати замку, всеодно чи це є примари чи зваблені демони, бо всі вони походять з одного місця."

(Дальше буде).

З ОБЕДНАННЯ.

ОБЕДИАННЄ ЗНОВУ ВИСЛАЛО ПОМІЧ ДО СТАРОГО КРАЮ.

Дня 14 липня, 1923 вислано з канцелярії Обеднання суму 1,514.15 на слідуючі цілі:

1.	Зі збірки дня квітів на Рідну Школу і Університет	1,243.94
	З того на Рідну Школу ... 1,000.00	
	Український Університет у Львові ... 243.94	
2.	На Інвалідів від українських громад	109.84
2.	На політичних вязнів	13.00
4.	На сироти у Львові	14.09
5.	На Голодних на Великій Україні	3.00
6.	На Стрільців в Чехо-Словаччині	3.00
7.	На студентів у Львові	5.25
8.	На Музей у Львові (о. Лев Сембратнович)	5.00
9.	На Сиротинець в Филаделфії, Па.	1.00
10.	Для О. Кобилянської	60.00
	За пересилку ½% від суми 1,506.62	7.53
	Разом	$1,514.15

Крім проголошених в часописях громад і осіб, зложили ще на повисші фонди слідуючі:

1. На Рідну Школу (День Квітів)

О. Іван Захарко з Бейон, Н. Дж., від партії переслав ... 41.40

Зложили: о. І. Захарко, П. Борис, А. Когут по 2.00; по 1.00: К. Ваєвська, З. Андрейчин, Н. Бурдела, М. Ваґан, І. Кушнір, П. Латвин, Н. Кук, Н. Рептар, К. Гіль, В. Скисляк, А. Балинський, А. Пастушок, Стефан Щомак, Григорій Березюк, А. Берій, Т. Задурецький, П. Бушко, І. Закалужний, І. Никофорик, Т. Мудрий, І. Лабай, А. Вишиваний, М. Петруняк, Н. Сеник, Ю. Мончак, П. Марьо; Іван Швеґда 1.50; М. Швеґда 1.25; Василь Павлукович 75ц.; по 50 ц.: І. Сливка, Е. Ядловський, К. Ядзвінська, Т. Кудрик, С. Копранець, В. Шпилик, М. Осташ, Николай Мартинів; по 25 цнт.: І. Мудрий, С. Мудрий, М. Король, М. Пасічник.

2. Від 3 і 39 сот. Січи в Клівленд, О., переслав п. М. Гуль ... 17.25

Зложили: Михайло Гапко 5.00; Мих. Лабяк, М. Левицький, Мих. Гуль, Василь Репужинський, Мих. Федорчак, Мих. Сорочак, Андрій Іваночко, Володимир Козюк, Антін Станґрицчук по 1.00; Николай Букартик, Василь Крупа, Іван Гнатків, Ольга Войцівська, Яцко Головецький, Розалія Петришин по 50 цнт.; Семен Постолюк 25 цнт.

3. Орендж, Конн., від громадян переслала Анна Зборівська ... 10.00

Гарріет В. Балдвін 2.00 (американка); Н. Н. 1.35; по 50 цнт.: Агафія Бунджак, М. Михалевич, Д. Семчишин, Е. Захаревич, К. Ділора, П. Хомяк; по 25 цнт.: К. Дмитришин, Йозефа Гудз, Анна Клівак, І. Захаревич, Д. Билищак, Марія Королішин, Г. Наджога, Г. Дмитришин, Н. Наджога, О. Гамуляк, Д. Домарецький, В. Вавро, В. Дмитришин; Д. Задорожний 15 цнт.

Загальна сума досі проголошена		1,175.29
До дня 12. липня, 1923, загальна сума з Дня Квітів		1,243.94
На інвалідів досі проголошено	70.75	
Реймі, Па., о. Н. Струтинський від парохії переслав збірку в церкви	14.09	
Обурн, Н. Й., від Запорожська Січ переслав п. Максим Денеґа	23.00	
Зложили: Василь Єднак 5.00; Григорій Орищин 4.00; Іван Саврон, Ілько Цибуляк і Филип Софінський по 2.00 решта дрібними датками		
Рачестер, Н. Й., Теод. Швець з продажі „Жалібної Книги"	2.00	
Разом		109.84
На сироти у Львові досі проголошено	48.50	
Рамій, Па., Зібрано в церкві в Рамій, Па., переслав о. Н. Струтинський	14.09	
Разом		62.59
Для Ольги Кобилянської		
З каси Обеднання	40.00	
Ню Йорк, Н. Й., від громадян переслала Марія Скубова	10.00	
Зложили: Марія Скубова 3.00; по 2.00: Анна Щутаківна, Мелянія Татарчин і Анна Куликова; Анна Сивець 1.00.		
Разом		60.00
З днем 14 липня, 1923, остає в касі Обеднання, фонд утікачів на Кубі:		
З поереднього місяця	58.25	
Ню Йорк, Н. Й., Василь Заґаєвич	10.00	
Нюарк, Н. Дж., Іван Сойка	5.00	
Разом		73.25

Просимо всіх колекторів, яким післано листи Дня Квітів Рідній Школі, щоб їх негайно прислали до Обеднання Українських Організацій для замкнення цеї збірки.

ОБЕДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ.

Павло Гошовський, хор. УГА.

ПАМЯТНИК УКРАЇНСЬКИМ ГАЛИЦЬКИМ СТРІЛЬЦЯМ.

Клонітесь Їм, хто з вас остав в живих,
А в головах Їх посадіте квіт.

В пінічній Чехії, на полудневих збочах гір Єшкен, йозложилось у хвилясій, більшими й меншими горбами та чорним лісом мережаній околиці, при зелеізничім шляху Ліберець-Теплице, маленьке повітове місточко, якого імя довго житиме на устах многих стрільців Української Галицької Армаї — та якого імя мусить бути теж записане й на сторінках її історії. Се Німецьке Яблонне.

Тут, у сім місточку у величезнім, ще за часів світової війни побудованім таборі, через два й пів року жила інтернована гірська бриґада УГА., що 1919. року, по 7-ми місячних тяжких боях, під ворожим напором переступила границі УСР. і на чужій території зложила зброю. Тут, перед своїм відходом із сього місця, сташна і стрілецтво гірської бригади УГА., на вічну память свого в сім місци перебування і своїм померщим товаришам — на чатинним лісом покритім горбі, при пільній доріжці до Ляден, на краю кладовища з великої світової війни воєнно-полонених — поставили гарний памятник.

Його здалека видно. Біліється на кучерявім фоні чорного лісу й манить прохожих до себе. Стоїть поважно зі скритою тайною померших Скитальців-останків УГА, що у вірі побачать іще обітовану землю — з дня на день жили і з нею померли, — а їхні вірні й щирі други-товариші із сеюж вірою в чужу землю поховали, а при западених маленьких могилках, ґранітний гріб гріб-памятник поставили. На горбі їх схоронили, щоби з вітром говорили, з сонцем ясним про долю-волю снили, про долю-волю своєї Вітчини.

Недавно ще гамірний, живий табор — завмирає. Щороку убуває з його по кільканайцять браків — — і гине помалу, й затирається слід недавно тут проживаючої бриґади і прийде час, у якім зникне останній барак — свідок життя; землю Німець заоре, засіє жито, засадить картоплю — і затреться помалу все в людський памяти. Ніхто й не згадає про тих, що в розгарі при будові рідної хати-держави, кинені долею і людською злобою на чужину — тут далі кували долю своєї Батьківщини...

А ґранітний памятник вічно стоятиме на горбі і своєю величчю пригадуватиме всім довкруги, що тут жили і працювали одні з останків часин УГА, що на дорозі до здобуття щастя Батьківщини впали... на чужині — — на скитаю.

Клонітесь Їм, хто звас остав у живих,
А в головах Їх посадіте квіт!...

Прийдіть ви всі, що змогу маєте й голови свої відкрийте і склоніть — — над дрібненькими вклякніть могилками і станьте під ґраніт!

Се не фараонська піраміда, невільниками збудована, — а воєнний гріб — любовю до померших братів двигнений. Прийдіть!... Дідусь старенький, Кобзар, сидить на сходах памятник, якраз скінчив думу-пісню і слухає відгомону дивних звуків кобзи й дивного шуму дерев — докінчення пісні:

Ти й кожду хвилю так зробити зной,
Як буде треба стать на супостата!

Прийдіть і слухайте!... Сумно шелестить чатиннє чорного лісу й шепче з тиха:

„Спіть хлопці, спіть!
Про долю-волю тихо сніть,
Про долю-волю Вітчини —
Чиж можуть бути кращі сни?..."

. . . .

Памятник у Німецькім Яблоннім має свою довшу історію. Думка будови його зродилася ще у „бриґадийців" тоді, коли вони жили як зорганізована одиниця, як бриґада УГА. Повстали ріжні проекти сього памятника, з яких принято проект різбаря, четаря УГА. М. Бринського. Четар Бринський був тоді в таборі інтернованих у Ліберці.

Тодішній комендант бриґади в Нім. Яблоннім, ген. чет. Курманович Віктор, вистарався йому о дозвіл перейти до бриґади в Нім. Яблонним і він уже з кінцем червня 1921. розпочав свою працю. Викінчив остаточно проект, а інж. сот. Яремкевич та хор. Дорош Ярослав начеркнули приблизний коштопис і почалась робота. Та в самім розгарі праці прийшла дуже неприємна для всіх „бриґадийців" вістка. Дотеперішні гені побори (вони були плачені з чсл. уряду на рівні з усіми усл. військовими частинами) здержано, — а зате признано побори інтернованих, себто харчі і 5 кч. денного льону для старшин, а 50 сот. для підстаршин і стрільців.

Се розпорядження чсл. властий було справжнім ударом для людий, які уложили собі досі життє, приноровляючися до попередніх засобів.

Справа будови памятника влучила на твердий камінь. Що робити? Чи поступати далі з будовою, чи може її трохи обкроїти? Повстали инші й багато дешевші проекти, а навіть була думка вибудувати звичайнісінкий стовп із каміння, якого під ту пору в таборі було доволі, дати таблицю і кінець.

Варилось — кипіло. Збірки, дебати, міркування... і остаточно рішено: „ставимо памятник з ґраніту. Нехай коштує, що хоче!"

Посипались збірки з усіх сторін і чет. Бринський, бачучи те, сказав:

„Я спокійно беруся до роботи, бо знаю, що наші стільці зуміють пошанувати память своїх померших товаришів і гідно возвеличать їхню і свою память. Вони мене не лишуть самого."

Робота йшла.

Назначено місце, викопано яму на основи, цілий табор кинувся до роботи.

Одного гарного дня розбрились по всьому табору і старшини і стрільці і жінки й діти — —

Як під будову фараонськкх пірамід колись невольники заройлися і зносили камінне й будували величаві памятники, що тисячі років пережили й голосять грядучим поколінням славу фараонів, як муравлі, що зносять мерву на будову муравника — — несли й великі й малі, здорові і слабі — камінне щоб чимнебудь причинитися до вікопамної будівлі.

І будівля йшла.

Чет. Бринський відїхав до каменоломів і на місці викув усе зтвердого ґраніту і ще заки Бриґаду перенесено до табора в Йогозефові, памятник стояв готовий.

— Стояла ґранітова будівля — як капличка гуцулщська, яка в місці дверий, мала вигладжену табличну із золотими буквами, виписаними незабутніми словами:

„Слава не поляжи,
Не поляжи — а роскаже,
Що ділось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чиї ми діти...

По обох сторонах наче одвірки, а на них вирізьблені два хрести „за хоробрість", яких покійники не дожили носити на грудях. Хрести лишились тільки проєктом — і не вдекорували ними живі груди померших, а вже після смерти украшують чола їхнього памятника. Ще вище камінний більший хрест, а над ним золоте „1921". Капличку сю накриває зверху тяжка ґранітна копула, вирізьбленим калиновим вінком опоясана, зпід якого з одного боку вистає пірнач, з другого булава — немов лучать минуле з сучасним в науку будучим. У бічних, наче хрести вмуровані, а під ними з одної сторони перевід чолового напису в чеській і німецькій мові та примітка: „Украінці свим позусталим братжім", і „Украінер ігрен зурикґелвссенен Камераден." Задня стіна зовсім проста, а на ній видніються назвиска 31 померших товаришів Бриґади. — Памятник огороджений грубим чаруванним ланцом, опертим на сильних, витесаних ґранітних стовпах. Памятник 6 метрів високий, около 4. м. довгий і $2^1/_2$ м. широкий. Самий собою представляє тяжку будову, яка на гарнім чорнім тлі ліса робить незвичайно гарне враження.

В листопаді 1921 відбулось урочисте його відслонення. Майор УГА. Володимир Котович, як голова комітету будови памятника, привитав гостий, а згадавши покійників, які на шляху змагань за державну самосійність України, не діждавши памятника у вільній Батьківщини, впали, сказав що, памятник сей тільки для тих, що склонили вже свої голови до вічного спочинку. Він у першу чергу для живих поколінь. Він буде німим свідком „великих змагань нашої УГА. і наших всеукраїнських змагань до своєї держави." У дальшій промові він передав сей памятник місцевому населенню та чсл. урядови.

Чсл. підполк. Янза промовляв за уряд. Він запевнив, що уряд перебрав сей памятник під свою опіку й шанувати його буде, як історичну цінність.

На конець торжества промови іще посадник міста Нім. Яблонного П. Кравс. „Як посадникови міста, говорив він, сьогодні на гробі Ваших померших, любих товаришів, миле мені заявити, що між командою Бриґади УГА., а між цивільним місцевим населеннем і урядом все була згода і взаїмне зрозуміннє. І коли Ви, Вп. Панове, в найблизчому часі віднас підете, не збудьте на вашу лебу німецьку околицю, яка так красно перед вашими очима розпростирається, так як і ми вас ніколи не забудемо. Ідучи слідами вашого звичаю, заступництво міста, замісць вінців, складає на ваші добродійні цілі 500 кч. Проємо отже приняти від нас сю маленьку квоту. Нарід, який в подібний спосіб, як ви, шанує память своїх померших товаришів, шанує сам себе і є гідний кращої долі. Жийте у вірі, що в коротці таки її знайдете".

Бриґада переносилась транспортами до Йосифова, а чет. Бринський все ще працював. Зовсім безінтересовно цілий рік працював над викінченнем сього памятника, маючи одне бажаннє: лишити працю, яку начав, скінченою. І він її скінчив.

Дня 18. травня 1922 р. він вставив різьбу бандуриста, чим закінчив цілковито будову.

Памятник криє в собі чудово розмальовану артисом малярем, чет. УГА. Кобринським, грамоту, писану документальним стилем п. Віктором Андрієвським, який у той час жив теж у таборі в Німецькім Яблоннім.

Грамота звучить: „Року божого 1921-го в місяці жовтні ми, старшина і все товарисво військове Української Бриґади в Нім. Яблоннім, поставили сей памятник борцям за волю України.

Боронячи на схід від Сяну ріки свою землю зі зброєю в руках, по семимісячних кривавих боях з Ляхами, віковічним ворогом нашим, що за допомогою Франції, силою нас пезмірно перемагав, ми були приневолені в місяці травні 1919 року Батьківщину покинути.

Тим, що ранені на боєвищах, знесилені голодом і холодом та вірні батьківським заповітам і народовів тузі за рідною землицею тут закічили своє мучениче життя, покладено памятник сей.

Будованож його заходом, коштом і працею всього тутешнього товариства військового.

Спорудив і різьбив по думці власній четар Михайло Бринський у четвертий рік проголошення незалежности держави Української, нашогож перебування на чужині — третий." — По сім слідували підписи.

Стоїть памятник; під ним дідусь старенький вслухується в тихий вітер від рідних степів і піль і дивній казці соснового чатиння і оповиває запалі могилки, що за ним відніються. Їх ліс цілий. Се колишні полонені російські, жертви великої війни — а далі могилки вірних синів Землі Великого Романа й короля Данила. Між першим стрінеш знад Дніпра, знад Бога й Донця, а другі знад Дністра і Прута. Одні і другі сплять спокійно і з вітром шепчуть благальні тони: „Згадайте нас! Наші кости згадайте!! Ми жили у вірі, що зложимо їх у рідній вольній, нашій Україні... не сила було їх там донести... на шляху до Волі — ми впали... Та ви живіть! Наш Заповіт сповніть!! Оповніть свою Землю і в Ній, у своїй Державі, збудуйте Волі Храм, і у воротах сього храму сховайте нас!!!"

Стоїть памятник — і голоситиме всім проґульковцям, тамошнім рухливим Німцям, сотки літ, що в сім місці була чатина УГА., сеї самої, що своїми кістками пів світа встелила...

Памятник своєю постаною манитиме кождого року соткитисячі людий і говоритиме своєю тихою мовою, написом: „Чия правда, чия кривда і чиї ми діти..."

І тоді, коли вороги нищити будуть усі змагання, тоді коли тисячами замикати будуть, у тюрми саджати, коли уста заклеймовувати будуть, щоб не висказали слів, які пригадували б іще недавну славу, тоді сей німий камінь голоситиме її світови, її — славу ще недавньої нашої Армії, яка у вік житиме в устах, в умах, у серцi цілого великого нашого народу.

І нехай ворог із люттї скажаніє, нехай пінуться зі злости, нехай кладе хрести над нашими державними змаганнями — він не заглушить тихої, німої пісні старенького кобзаря, не змиє сеї крови, на якої славу сей памятник стоятиме далеко від Рідної Землі.

Слава не поляже.

Йозефів, дня 18. травня, 1923.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".